

CRÒNICA

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY 1995 / NÚM 12 Exemplar gratuït

AIGÜES DE PANEDAS

**Naturals-bicarbonatades
ferromanganeses, etc.**

L'AIGUA MINERAL DE PANEDAS
ÉS LA MÉS HIGIÈNICA I AGRA-
DABLE DE LES QUE FINS AVUI
ES CONEIXEN. A MÉS D'ÉSSER
PURAMENT NATURAL I MEDICI-
NAL, CURA EL MAL D'ESTÓMAC,
FA VENIR GANA, APAGA LA SED
AL MOMENT I FACILITA LA DI-
GESTIÓ. ÉS RECOMANADA PER
EMINÈNCIES MÈDIQUES COM
LA MILLOR AIGUA DE TAULA.

Josep Calvet i Fills

Dipositaris generals

■ ■ ■ LLAGOSTERA ■ ■ ■

Les fonts de Llagostera

Magda Saurí i Masgrau

Les fonts de Llagostera

Avui dia n'hi prou amb obrir el pas d'una aixeta per poder disposar a dins de casa teva de tota l'aigua que necessitis, a la temperatura desitjada i amb garanties sanitàries. Però això no sempre ha estat així. No fa pas gaire calia anar a qualsevol de les fonts naturals de les rodalies o dels pous veïnals per poder tenir l'aigua per cuinar, per rentar-se o per regar els camps. Malgrat el pas dels anys, la majoria d'aquestes fonts naturals encara existeix, i l'objectiu d'aquest treball ha estat retrobar-les, fer-ne un llistat i analitzar l'aigua que en raja per informar tots els habitants de Llagostera del seu estat actual. Hi ha molta gent que encara avui fa excursions a algunes d'aquestes fonts, i organitza berenars a indrets propers. També molts de nosaltres, sobretot els més grans, hi acudim per prendre aigua que considerem més saludable que la de casa o fins i tot que l'embotellada; això pot ser cert perquè, com veurem més endavant, les propietats químiques d'aquesta aigua difereixen en funció de factors ambientals i, per tant, moltes vegades incontro-

lables.

L'origen i la circulació de l'aigua subterrània ha estat un misteri durant molts anys. Avui dia, però, ja tenim una resposta. L'aigua ni es crea ni es destrueix, sinó que segueix un cicle, anomenat cicle hidrològic, durant el qual presenta diferents formes. Mitjançant l'acció del sol, l'aigua dels oceans, els mars i els llacs s'evapora cap a l'atmosfera. Quan n'hi ha prou quantitat, i en funció de les condicions climàtiques, aquesta retorna a la Terra en forma de precipitacions. Una part d'aquesta aigua resta a la superfície i dona lloc als torrents, rius, llacs, mars. . . d'on s'evapora per recomençar el cicle, mentre que una altra part passa al subsòl i es converteix en l'aigua subterrània que dona lloc als pous i a les fonts naturals. Aquesta aigua que prové de la pluja és

totalment pura, però el curs que segueix fins arribar al seu destí és el que determina la seva composició final.

Un dels principals factors que determina la qualitat de l'aigua d'una font concreta és el tipus de terreny amb què s'ha trobat l'aigua durant el seu recorregut. L'estudi geològic del terme de Llagostera indica que bàsicament trobem un terreny ric en granit, pissarres metamòrfiques, terres sedimentàries i abundants betes precioses de quars i, en menys quantitat, d'ortosa. Pot ser que dues fonts molt properes presentin característiques molt diferents, i això sens dubte serà a causa del fet que l'aigua prové d'indrets molt llunyans. El fet que l'aigua arrossegui propietats de les roques per les quals circula ens pot ajudar a descobrir jaciments minerals ocults.

Un altre factor a destacar és el biològic, no solament per part de les plantes, les arrels de les quals s'encarreguen de fixar o retenir la majoria de sals i elements químics de l'aigua (com per exemple el calci, el silici, el potassi, el sodi, etc. . .), sinó també per part dels microorganismes que hi viuen, per als quals la composició de l'aigua són vitals per desenvolupar-se. Ells són, segurament, els únics depu-

radors biològics que presenta l'aigua abans de ser beguda. També poden presentar-se microorganismes perjudicials per a l'organisme humà, per la qual cosa també cal realitzar anàlisis bacteriològiques rutinàries d'assegurar-se la potabilitat.

Fins ara solament hem considerat els factors naturals, però també cal tenir molt en compte que la presència de l'home en un entorn sempre modifica l'equilibri biològic allí establert. És per això que no solament els abocaments clandestins d'indústries o els escampaments d'alguna mena de residu tòxic afecten la qualitat dels aqüífers, sinó que fins i tot el tipus d'adob que fa servir el pagès per conrear els camps, o el pinso que dona per menjar al seu bestiar, que més tard retorna a la terra en forma de purí, també són responsables directes de la contaminació de les aigües subterrànies, ja que l'aigua provinent de la pluja filtra totes aquestes deixalles i forma el que s'anomenen lixiviats, que, en cas de travessar el sòl permeable, poden connectar amb el curs de l'aigua pura i malmetre'n les propietats.

El treball

En primer lloc es presenta un llistat de totes les fonts que l'autora ha pogut esbrinar que tenim al terme de Llagostera. Això no ha estat feina fàcil per la manca de bibliografia existent. Aquí ha estat decisiva l'aportació de la gent del poble, especialment dels més grans, ja que ningú com ells coneix tan bé la història de Llagostera.

AIGÜES DE PANEDES

Naturals,
bicarbonatades

Càlciques,
ferro-manganoses

Josep Calvet i fills PANEDÉS, 35 Y 37 LLAGOSTERA

Anunci del Programa de Festa Major de l'any 1929

Molts d'ells van créixer envoltats d'aquestes fonts que ara els joves ni tan sols coneixem, i se n'alegraran de saber que estem tractant de recuperar-les:

1. Font d'en Rusques
2. Font d'en Nadal
3. Font de la Taverna de Dalt
4. Font de la Taverna de Baix
5. Font d'en Roura
6. Font d'en Dalmau
7. Font de Panedes
8. Font de la Teula
9. Font d'en Noguera
10. Font de la Ruïra
11. Font de la Deu
12. Font de can Galceran
13. Font de la Plana (Rissech)
14. Font de Banyacroa
15. Font del Rocatal
16. Font Viura
17. Font de l'Alzina
18. Font de can Guardiola
19. Font de can Garriga

No està pas malament, dinou fonts i de ben segur que n'hi ha moltes més. El pas dels anys, els canvis continus que ha sofert el

paisatge i, també la pèrdua de tradició, han fet perdre el rastre d'alguna d'elles, per la qual cosa no ha estat possible localitzar-les, però a la majoria sí que ha pogut arribar i prendre'n una petita mostra que ha estat portada a analitzar químicament i bacteriològica al Departament de Sanitat de Girona. Arribat aquest punt, cal fer esment del fet que les anàlisis realitzades daten de l'hivern de l'any 1988, per la qual cosa, i tenint en compte el caràcter dinàmic de la qualitat de l'aigua, és possible que hi hagi hagut lleugers canvis en les propietats de les diferents fonts. L'època de l'any en què es realitza la caracterització d'una font és molt important, perquè paràmetres com el cabal, que depèn bàsicament de les pluges, i la temperatura afecten molt la quantitat d'espècies presents a l'aigua. És per això que caldria fer anàlisis periòdiques i rutinàries a les aigües de les fonts per determinar si l'aigua és permisible per a la salut.

Les anàlisis

FONT	pH	Conductivitat	Calci	Magnesi	Duresa total	Clorurs	Nitrats	Ferro	Manganès
Alzina	5.9	126	4.9	1.9	20	24.8	1.3	300	30
Rusques	5.5	137	4.9	1.9	20	24.1	1.9	30	-
Dalmau	6.1	197	11.2	4.4	46	29.1	0.2	20	-
Teula	7.0	94	2.4	0.5	8	19.5	1.0	15	-
Taverna de Dalt	6.4	102	2.4	1.5	12	19.9	20.1	15	-
Taverna de Baix	7.2	122	6.4	2.4	26	20.9	0.6	15	-
Banyacroa	6.8	278	24	7.3	90	43.3	-	15	-
Roura	6.7	945	116.2	18	364	109.7	34	-	-
Panedes	5.9	2240	369	57.4	1170	350.4	0.6	800	185

De nou fonts de les enumerades anteriorment, s'ha realitzat un estudi de la qualitat de l'aigua. A continuació podeu trobar una taula amb els resultats obtinguts (totes les unitats són en mg/l exceptuant el ferro i el manganès, que són micrograms/l i la conductivitat que ve expressada en US/m).

Molts d'aquests paràmetres poden resultar desconeguts per la majoria, però són determinants en les propietats que presenta l'aigua; és per això que a continuació n'expliquem uns quants, i podreu observar que hi ha força trets que ja havíeu notat i dels quals no sabíeu la causa:

pH: expressa numèricament l'acidesa o la basicitat de l'aigua. L'ideal és un pH neutre, és a dir al voltant de 7; números superiors indiquen que l'aigua és bàsica, i pot ser bona per ajudar a pair. Un exemple d'aquest tipus d'aigua són totes les carbonatades. Per contra, un pH inferior a 7 denota que l'aigua és àcida. El pH ideal de l'aigua potable se situa entre 6.5 i 9.5, tot i que fins

a 5.5 encara pot ser considerada sanitàriament permisible.

Conductivitat: representa el contingut de sals dissoltes que conté l'aigua. Com major sigui aquest nombre, més bona conductora del corrent serà l'aigua.

Duresa: concepte que engloba la quantitat de calci i de magnesi que conté l'aigua. Ambdós provenen de l'erosió de roques com la calcària, la dolomita, el guix, etc. . . Una aigua d'elevada duresa no és bona per rentar, perquè reacciona amb el sabó i impedeix la formació d'escuma, que és la responsable final de la neteja. També evita una bona coccó dels llegums, i a més és la responsable de les incrustacions que ens fan malbé canonades, rentadores, etc. . . Un alt contingut en magnesi li dona a l'aigua propietats laxants, però a canvi té sabor amarg. Podríem donar com a valors màxims habituals 200 mg/l per al calci, 40 mg/l per al magnesi i 750 mg/l per la duresa total.

Clorurs: aigües riques en clorurs són molt agres-

sives i poden exercir acció corrosiva sobre els metalls de les canonades que la transporten. Tot i que no convé que se superin els 20 mg/l, en zones properes a la costa aquest valor pot ser superior a causa de les infiltracions de l'aigua del mar, molt rica en clorur de sodi.

Nitrats: la riquesa de nitrats d'una aigua no prové tant de l'erosió de les roques, sinó de la descomposició bacteriana de la matèria orgànica. Si es presenta en quantitats superiors als 60 mg/l pot tenir conseqüències greus per als lactants, concretament pel que fa a la preparació dels biberons, perquè malgrat no tenir una acció tòxica directa, a la llarga pot comportar problemes d'asfíxia interna.

Manganès: no sol trobar-se a les aigües naturals, i si és així es presenta acompanyant el ferro. Una concentració superior als 0.5 mg/l li dona a l'aigua un sabor amarg molt desagradable; a més aquestes aigües no són aptes per rentar, ja que amb l'leixiu forma un precipitat que taca la roba.

LOCALITZACIÓ

Cal recordar que les anàlisis són fetes l'hivern de 1988 i és possible que hi hagi hagut lleugers canvis en les propietats de les aigües. Quan la qualificació sigui "Sanitàriament permisible" o "No Potable" cal que extremem les mesures precautòries en el tractament i el subministre a fi de garantir la seva qualitat sanitària.

FONT D'EN DALMAU

Per arribar-hi cal agafar la carretera en direcció a Sant Llorenç. En arribar al "Mas Rissech", seguir per la carretera de "Selva Brava" i continuar cap a "Font Bona". Arribarem a dalt d'un turó i tirant avall arribarem a la Font d'en Dalmau.

-Qualificació química: Sanitàriament permisible.

- Qualificació bacteriològica: Potable

FONT DE L'ALZINA

Cal seguir el mateix camí que per la Font d'en Dalmau, però uns 200 metres abans d'arribar-hi, quan la carretera ja ha deixat de ser asfaltada, si ens endinsem en el bosc, podrem trobar la Font de l'Alzina.

-Qualificació química: Sanitàriament permisible

- Qualificació bacteriològica: Potable

FONT D'EN RUSQUES:

Cal recórrer uns deu kilòmetres de la carretera que va a Sant Grau per poder trobar, una mica amagada pels arbres i a mà dreta, la Font d'en Rusques. Com el seu nom indica, es troba a pocs metres de la Masia d'en Rusqués.

- Qualificació química: Sanitàriament permisible

- Qualificació bacteriològica: No potable

FONT DE LA TAVERNA DE DALT:

També la trobem a la carretera en direcció a Sant Grau, a uns set kilòmetres i mig; cal pujar un petit turonet que hi ha a mà dreta.

- Qualificació química: Sanitàriament permisible
- Qualificació bacteriològica: No potable

FONT DE LA TAVERNA DE BAIX:

A la carretera de Sant Grau, però 150 metres més enllà que la Taverna de Dalt, cal endinsar-se uns 50-60 metres cap a l'esquerra i baixar un fort pendent per arribar-hi.

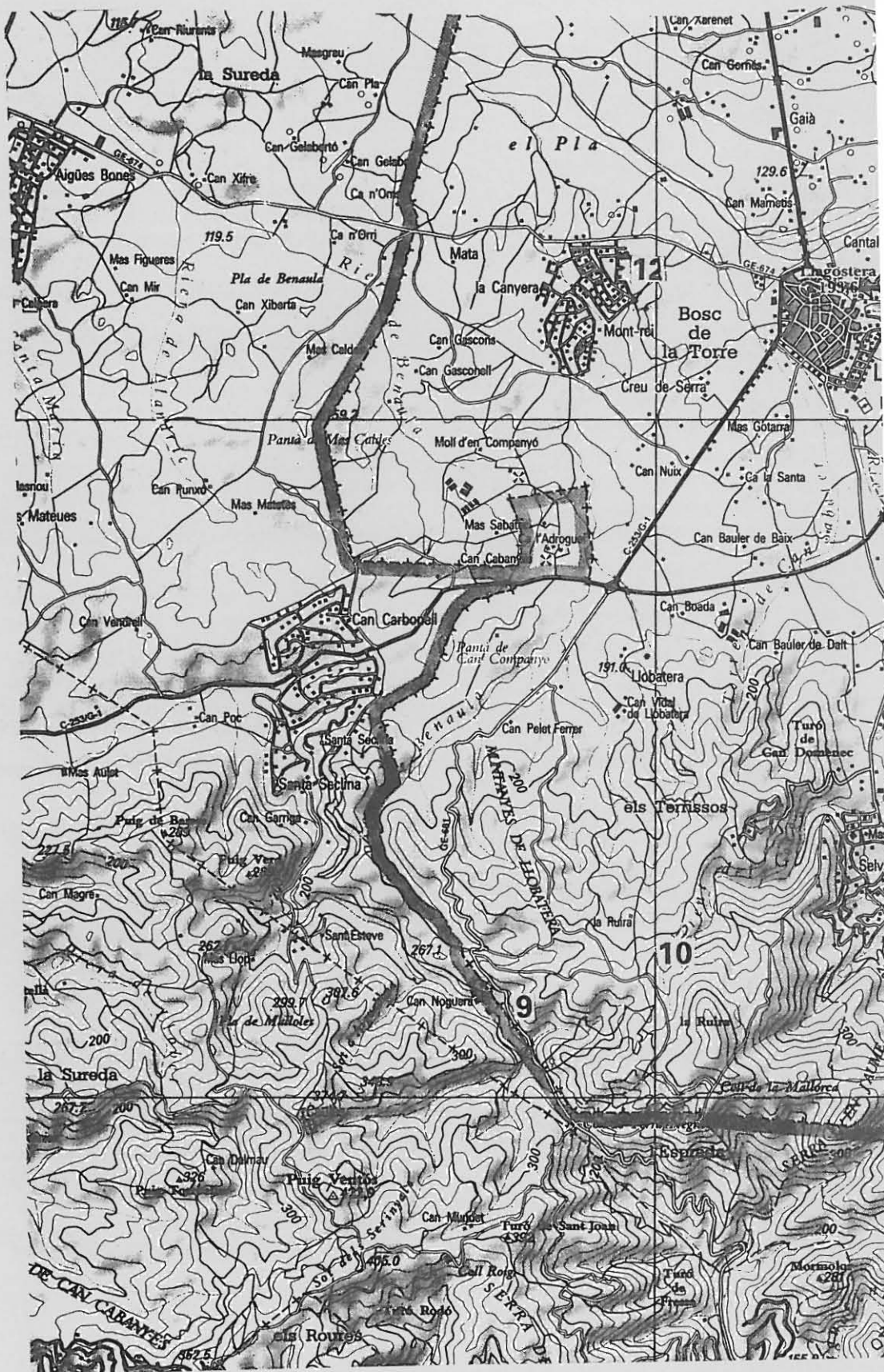
- Qualificació química: Potable
- Qualificació bacteriològica: Potable

FONT DE LA TEULA:

Com la majoria, es troba a la carretera en direcció a Sant Grau, a mig camí entre les fonts d'en Rusques i la de la Taverna de Baix.

- Qualificació química: Potable
- Qualificació bacteriològica: Sanitàriament permisible

Localització de les fonts

FONT DE BANYACROA:

A la carretera cap a Sant Grau, just abans d'arribar a "Can Crispins" (km 4), tombem a mà esquerra per un camí sense asfaltar, i a uns 300 metres trobarem la font, això sí, una mica amagada al bosc.

- Qualificació química: Potable
- Qualificació bacteriològica: No potable

FONT D'EN ROURA:

A l'est de la casa de "Can Roura" al Vt. de Ganix agafant el caminet que porta als terrenys de conreu.

- Qualificació química: Potable
- Qualificació bacteriològica: Sanitàriament permisible

FONT DE PANEDES:

Cal situar-nos a la carretera que uneix Llagostera amb Romanyà, i uns tres-cents metres més enllà de la plaça on se celebra "l'aplec de Panedes", agafem un trencant a mà dreta, que, després d'una baixada molt pronunciada, ens condueix a la font de Panedes; s'hi pot arribar en cotxe.

- Qualificació química: Sanitàriament permisible
- Qualificació bacteriològica: Potable

L'Explotació comercial de la Font de Panedes

Establiments a càrrec d'Emili Calvet

RADIO BAR

Panedas, 35, 37 - LLAGOSTERA

Refrescs i licors de les millors marques : Especialitat en vins de taula, Garnatxes i Xampanyes.

De 9 a 11 de la nit grans concerts per Radio Barcelona - Milan-Turin-Toulouse-Langenberg, etc.

Restaurant-Bar de la Font de Panedes

(A 7 km. de Llagostera)

Inauguració el dia 2 de juny de 1929

Grans balls amb piano : Cuina excel·lent: Conserves de totes classes.

Servei d'autos tots els dies festius, de Llagostera a la Font, a les 3 de la tarda. De la Font a Llagostera, a les 8 del vespre.

PREUS MÒDICS

En ambdós establiments es serveix cafè d'excel·lent qualitat

L'any 1929 es va inaugurar el Restaurant de la Font de Panedes

La font de Panedes ha estat segurament l'única de les nostres fonts que ha tingut una explotació comercial de les seves aigües.

L'any 1878 l'Ajuntament de Llagostera va sol·licitar al Governador Civil que fos declarada d'utilitat pública. No ens consta com es va resoldre la qüestió però sabem que l'any 1906 l'aigua de la Font de Panedes era explotada en arrendament per un companyia anomenada "Font Picant de Panedes" de la qual eren socis Florenci Vidal Marull, Mariano Zamorano i Bonaventura

Coris. A l'Arxiu Municipal de Llagostera es conserven dos curiosos bans referents a aquesta font.

El primer és del 31 d'agost de l'any 1911, l'alcalde d'aleshores Joan Palé, fa saber que l'any 1906 Florenci Vidal es va comprometre a lliurar gratuïtament 4 litres diaris d'aigua a cada llagosterenc que anés a la font.

Segurament la gent de Llagostera acudí prestament a buscar aigua, ja que encara no havia passat un mes quan l'alcalde accidental Josep M. Companyó ha de rectificar.

En un altre ban del 28 de setembre, s'informa als llagosterencs que la companyia arrendatària, de la qual ja no formava part Florenci Vidal quan va fer l'ofertament, no està disposada a lliurar l'esmentada quantitat d'aigua.

Uns anys més tard és "Josep Calvet i Fills" qui en té la concessió i l'anuncia al Programa de la Festa Major de l'any 1925 dient que "cura el mal d'estòmac, fa venir gana, apaga la set al moment i facilita la digestió".

Alcaldía Constitucional de Lagostera

Teniendo conocimiento esta Alcaldía de que se han suscitado dudas acerca del derecho del vecindario al aprovechamiento de las aguas del manantial conocido por Font Picant de Pineda, estimo conveniente hacer público que en 19 de Mayo de 1906 Don Florencio Vidal Morell arrendatario de la expresada fuente en nombre propio y en representación de los otros arrendatarios Don Mariano Zamorano y D.ª Buenaventura Toró, en atención a que el vecindario venía aprovechándose de las aguas del manantial desde tiempo inmemorial, libremente le concedieron al vecindario el aprovechamiento de cuanto agua necesitase para su uso particular en el mismo manantial, pudiendo extraer y llevarse para el uso de sí mismo y de sus familias de cualquiera de los caños que existan, una cantidad prudencial que no exceda de cuatro litros. Así consta en el acta de la sesión celebrada en la expresada fecha, autorizada con las firmas del Alcalde, Concejal y Secretario de aquel Ayuntamiento, Don Francisco Gabuy, Don Juan Gual y D. José Morange.

Lagostera 3 de Mayo de 1911

El Alcalde
Juan Pale

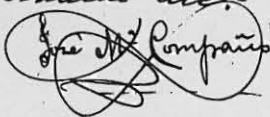
Alcaldía Constitucional deilagostera

El poseedor de las aguas del manantial de Panidas, D. Mariano Zamorano, en fecha 12 del actual comunica a este Ayuntamiento lo siguiente:

- 1.º Que D. Florencio Vidal no estaba facultado para hacer el ofrecimiento de facilitar gratuitamente a los vecinos de esta localidad una cantidad de agua que no excediese de 6 litros diarios
- 2.º Que por hallarse disuelta la sociedad Zamorano, Vidal y C.^{ta} no puede tener valor alguno aquel ofrecimiento.
- 3.º Que en uso de su perfecto derecho, retira y anula dicho ofrecimiento, dejándolo como no existente

Lo que se hace público para general conocimiento del vecindario.

ilagostera 28 Sep. de 1911

El Alcalde Acop.

FE D'ERRATES CRÒNICA 11

- En el llistat de jaciments de la p. 16 manca:	28 Can Pere Pere
19 Pedra dels Sacrificis	29 Pla de Maiena
20 Cova de Can Cabanyes	30 La Pineda del Rector
21 Roca d'Ivet	31 Els gressencs d'en Bauli
22 Montagut	32 Pocafarina
23 Menhir d'en Llach	33 Can Sorrelles
24 Nucli urbà	34 Puig de la Ruira
25 Sureda	35 La caseta d'en Sureda
26 El mercat dels grecs	36 Torre del Foc
27 Sant Llorenç - Pl. Balladora	- La fotografia de la p. 12 és d'E. Fa

TÍTOLS PUBLICATS

- 1 - *El Mercat i la Fira* per Marta Albà i Espinet
- 2 - *El Passeig Romeu* per Fina Solà i Llininós
- 3 - *Breu història de la infermeria a Llagostera*
per Rosa Masana i Ribas
- 4 - *El llarg acabament de l'església de Llagostera (Segles XVII - XVIII)*
per Josep M.T. Grau i Roser Puig i Tàrrach
- 5 - *Jaume Roure i Prats* per Dolors Grau i Ferrando
- 6 - *Indústries sureres a Llagostera*
per Fina Blanch i Rissech i Rosa Masana i Ribas
- 7 - *La Casa de les Vídues*
Cent anys per tenir una biblioteca pública
per Joan Ventura i Brugulat
- 8 - *La Plaça Catalunya*
per Marta Albà i Espinet i Enric Ramionet i Lloveras
- 9 - *Breu història de la sastreria a Llagostera*
per Josep Vilallonga i Ribalta
- 10 - *Els noms dels carrers: dedicacions i origen*
per Ramon Brugulat i Pagès
- 11 - *L'Arqueologia a Llagostera* per J. Merino, L.E. Casellas, X. Rocas
- 12 - *Les fonts de Llagostera* per Magda Sauri i Masgrau

PROPERES TÍTOLS

- *Els retaules: Escultors: dauradors* per Josep M. T. Grau i Roser Puig
- *Les sitges ibèriques* per Josep Burch i Rius
- *Els nostres balcons* per Juli Bassets i Sanchez

PORTADA

Anunci del Programa de la Festa Major de 1927.

ARXIU MUNICIPAL

Pl. del Mercat, 5 - 17240 LLAGOSTERA
Horari:
de dilluns a divendres de 10 h. a 14 h.

